

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 825 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiyy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashirish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni	706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе.....	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation.....	735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva	
Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar	740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi	
Turli mulkchilik shakllaridagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditing nazariy jihatlarini	744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari.....	749
Ne'matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o'g'li	
Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari	755
Naimov Azamat Xikmatovich	
Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalarda faoliyatini rivojlantirish.....	758
Qurbanov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A'zamjon o'g'li	
Quritilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish.....	764
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari.....	769
Ernazarov Gulam Bekbayevich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....	774
Mavrolov Ravshan Nematjonovich	
Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta'minlash zaruriyati.....	780
Yakubova Dilfuza	
Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o'rni	785
Dilmurodov Abbas Anvar o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish.....	795
Axmedov G'ofurjon G'ulomjonovich	
Turizm sohasini ekonometrik modellashda qo'llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar	801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich	
Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasining iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag'batlantirish.....	807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	
Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish.....	812
O'rinoval Durdona Botir qizi	
Kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili.....	816
Israilov Rustam Ibragimovich	

KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI PEST (SIYOSIY, IQTISODIY, IJTIMOYIY-DEMOGRAFIK, TEXNOLOGIK OMILLAR) TAHLILI

Israilov Rustam Ibragimovich

Namangan davlat texnika universiteti

“Buxgalteriya hisobi” kafedrası professori, DSc

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarini rivojlanishiga ta'sir e'tuvchi omillarini baholashning uslubiyati, kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni PEST (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlilidan foydalanib aniqlash, PEST tahlilining mohiyati makroekologik omillarning kichik biznes subyektlarining joriy va kelajakdagi faoliyati natijalariga ta'sirini aniqlash va baholash, kabi masalalar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, tadbirkorlik, samaradorlik, tahlil, omillar, baholash, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik, natija.

Abstract: This article examines the methodology for assessing factors influencing the development of small business entities, the identification of factors affecting the development of small business using PEST analysis (political, economic, socio-demographic, technological factors), the essence of PEST analysis — determining and evaluating the impact of macro-environmental factors on the current and future performance of small business entities.

Key words: small business, entrepreneurship, efficiency, analysis, factors, evaluation, political, economic, socio-demographic, technological, result.

Аннотация: В данной статье рассмотрена методика оценки факторов, влияющих на развитие субъектов малого бизнеса, а также выявление факторов, влияющих на развитие малого бизнеса с использованием PEST-анализа (политические, экономические, социально-демографические, технологические факторы), сущность PEST-анализа — определение и оценка влияния макроэкологических факторов на текущие и будущие результаты деятельности субъектов малого бизнеса.

Ключевые слова: малый бизнес, предпринимательство, эффективность, анализ, факторы, оценка, политические, экономические, социально-демографические, технологические, результат.

KIRISH

Kichik biznes zamonaviy iqtisodiyotning muhim ajralmas qismidir, shuningdek, u bilan bog'liq olib borilgan tadqiqotlar juda dolzarbdir. Jahon iqtisodiyoti o'sishining globallashuv bosqichida kichik biznes ko'plab to'siqlarga duch kelishi amaliyotda kuzatib boriladi: rivojlanmagan mamlakatlarda-davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga biroz sust e'tibor berilayotgani faoliyatni samarasiz ekanligi, rivojlangan mamlakatlarda tadqiqotda aniqlanishicha muammolar tashqi, ichki omillari u qadar bog'liq emas.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, tadbirkorlikda innovatsiyalarni qo'llashning samaradorligini oshirish yo'llari to'g'risida xorijlik va yevropa iqtisodchi olimlardan K. Makonnell, S. Bryu, Y.Shumpeter, J.B. Sey, A.Smit, D.Rikardo, Dj.S. Milya, V.M. Yakovlev, Y.I.Ivanov, F.M.Rusinov, M.Veber,

V.Zombart, P.Druker, I.N.Gerchikova, F.Nayt, I.X.Tyunen, R.Kantilyon, K.Bodo, I.X. Tyunen, Naytear, D.Gelbreyt, Klas Eklund, A.I.Kapsov, Y.V.Tixonravovlar va boshqalar tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, ularning turlari va shakllari bo'yicha ma'lum bir tomonlarini o'rganib, o'zlarining salmoqli hissalarini qo'shganlar.

TADQIQOT METDOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi innovatsion iqtisodiyot sharoitida kichik biznes subyektlarini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarini baholashning uslubiyati kichik biznes sifat haqiqatidan o'ziga xosligi hisoblanadi. Tahlil jarayonida taqqoslash, tizimli tahlil usullaridan foydalanilgan. Kuzatuv metodi orqali tadbirkorlikning holati baholangan va abstrakt-mantiqiy fikrlash orqali tegishli xulosalar shakllantirilgan. SHuningdek kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni PEST (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlilidan foydalanib aniqlashga harakat qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kichik biznes faoliyatidagi holat ijobiy tomonga o'zgarishi, resurslar samaradorligi, xodimlarni ijtimoiy birdamlik bilan innovatsion g'oyalarni taklif etishi, rivojlangan davlat va IT texnologiyalariga asoslangan raqamli iqtisodiyotga o'tishi uchun zamin yaratadi. Ayrim rivojlangan mamlakatlarda kichik biznes faoliyati natijasi yillik YAIMning yarmidan ko'pini tashkil qiladi. Iqtisodiy faol aholining asosiy qismi ushbu biznesda band. Bunday natija nafaqat davlat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishga ko'maklashuvchi shart-sharoitlar, balki kichik biznes subyektlarining mas'uliyati, ular faoliyatining halolligi va shaffofligi bilan ham ta'minlanadi.

O'zbekistondagi vaziyat ham xuddi shunday – yalpi ichki mahsulotning kattagina qismini kichik biznes hisobiga tashkil etiladi, O'zbekistonda faoliyat olib borayotgan kichik biznesni ilmiy o'rganish dolzarbdir, chunki u rivojlanish muammolarini va ularni bartaraf etishning mumkin bo'lgan usullarini aniqlashi mumkin, bu esa o'z navbatida O'zbekiston iqtisodiyotining o'sishiga yordam beradi. Ehtimol, kichik biznesning eng muhim hissasi iqtisodiy o'sishni ta'minlashdan tashqari bandlik masalalarini tartibga solish bo'lib, bu kichik biznesning yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatida namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, kichik biznesda iqtisodiy faol aholining salmoqli qismini tashkil etuvchi o'rta sinfning shakllanishiga hissa qo'shadi.

Tahlil qilish uchun makro muhitning tadbirkorlik subyektlariga qanday ta'sir qilishini ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir nechta variant mavjud. Rivojlangan mamlakatlarni tahlil qilishda STEP-tahlildan foydalanish maqsadga muvofiqdir, chunki ular barqaror siyosiy tizimga ega va iqtisodiy rivojlangan, bu yerda ijtimoiy va texnologik omillarga ustuvorlik beriladi. PEST rivojlangan deb tasniflana olmaydigan mamlakatlarni tahlil qilishda qo'llaniladi. Bunda hal qiluvchi omillar siyosiy va iqtisodiy hisoblanadi.

Tadqiqot olib borish davomida kichik biznes rivojlanishiga samarali ta'sir etuvchi omillarni PEST (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlilidan foydalanib aniqlashga harakat qilindi.

PEST tahlilining mohiyati makroekologik omillarning kichik biznes subyektlarining joriy va kelajakdagi faoliyati natijalariga ta'sirini aniqlash va baholashdan iborat.

PEST ingliz tilidagi to'rtta so'zning qisqartmasi: P – Political/legal, E – Economic, S – Sociocultural, T – Technological forces.

PEST tahlilining maqsadi to'rtta asosiy yo'nalish bo'yicha makro muhitdagi o'zgarishlarni kuzatish (monitoring) va korxonaning nazorati ostida bo'lmagan, ammo strategik qarorlarni qabul qilishga ta'sir qiluvchi tendensiyalar va hodisalarni aniqlashdir.

PEST tahlili o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik hamda texnologik omillarni aniqlash asosida ushbu omil guruhlarini tarkibidagi alohida olingan omillarning jarayonga ta'sir darajasini baholashga asoslangan tahlil hisoblanadi.

Shu sababli, ushbu tahlilni O'zbekistondagi kichik biznesning makro muhitini hisobga olish uchun qo'llash tavsiya etiladi. 2018-2023-yillarda O'zbekistondagi kichik biznesning holatini aniqlash uchun PEST tahlilini o'tkazamiz.

Ushbu uslub ko'pincha akademiklar va amaliyotchilar tomonidan qo'llaniladi va keyingi tadqiqotlar uchun birinchi qadam bo'lishi mumkin. Yuqorida uqtirib o'tilganidek, makro muhitning O'zbekiston kichik biznes o'sishiga ta'siri to'rtta guruh omillaridan foydalanishi kerak: siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik omillar.

Olimlarning tadqiqotlari tahlili, tahliliy agentliklarning hisobotlari va mualliflar tomonidan soha mutaxassislari so'rovi asosida ma'lumotlarni to'plash va tizimlashtirish natijasida to'rtta yo'nalish bo'limida omillar guruhlarini va har birining guruh PEST tahlil usuli bo'yicha aniqlandi elementlari shakllantirildi. Omillar guruhidagi har bir elementning ta'sirini baholash uchun «-1dan -3» va «+1 dan +3»gacha bo'lgan oraliqdan foydalanildi. «Minus» va «Plyus» belgilari elementning «salbiy» yoki «ijobiy» ta'sirini aniqlash imkonini beradi. Omillarning ta'sir kuchi darajasi har birining xususiyatlarini ifoda etish tavsifi quyidagi 1-jadvalda keltirib o'tilgan:

1-jadval. Kichik biznesda PEST omillarining guruhlari bo'yicha ijobiy yoki salbiy elementlarini baholash

Reyting	Ta'sir tavsifi
Salbiy ta'sir e'tuvchi omillar tavsifi	
-1	omillarning ta'siri zaif, uning har qanday o'zgarishi kichik biznes uchun sezilarli o'zgarishlar olib kelmaydi
-2	kichik biznesning iqtisodiy samaradorligi ko'rsatkichlariga ahamiyatsiz qisman ta'sir qilishi mumkin.
-3	omillarning sezilarli ta'siri, uning har qanday o'zgarishi kichik biznes faoliyati (rivojlanishi)ga sezilarli ta'sir etadi, bu o'zgarishlarga olib keladi
Ijobiy ta'sir e'tuvchi omillar tavsifi	
+1	omilning ta'sir darajasi past, omilning har qanday o'zgarish holati kichik biznesni o'sishi darajasiga deyarli ta'sir ko'rsatmaydi.
+2	omilning sezilarli miqdordagi o'zgarishigina kichik biznesni rivojlanish darajasiga o'z ta'sirini ko'rsatadi.
+3	omilning ta'sir darajasi yuqori, omil ko'rsatkichining har qanday tebranishi kichik biznesni o'sishi darajasiga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

Kichik biznes tashqi muhit omillarining ta'sirini baholashni hisobga olgan holda PEST tahlili natijalariga asoslangan shakllangan matritsa 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval. PEST usuli bilan O'zbekistonda kichik biznes o'sishining tashqi muhitiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash

Omillar	Omillar guruhiga izoh
Siyosiy omillar (P)	
O'zbekistonning Jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv darajasi	O'zbekistonning Jahon iqtisodiy hamjamiyatiga integratsiyalashuvdagi yo'nalishi kichik biznesga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kichik biznes subyektlari bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yish, xorijda o'qish va ko'chmas mulk obyektlarining sifat darajasini oshirish imkoniyatiga ega. Ishni bajarish sifati standartlariga ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Boshqa mamlakatlarda korxonalar ochish, bozorlarni kengaytirish imkoniyatlari mavjud. Siyosiy vaziyat (urush, ichki siyosiy doiralar o'rtasidagi doimiy nizolar) kichik biznesga ta'sir qiladigan kichik, ammo salbiy tebranishlarni keltirib chiqaradi. O'tgan davrlar davomida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi, ko'plab qonunchilik tashabbuslari kiritildi, ular kelajakda bozorda o'yin qoidalarini tubdan o'zgartirishi kerak (ipoteka, kichik biznes faoliyatiga aralashuv vakolatlarini qisqartirish) va kichik biznesga sezilarli foyda keltiradi.
O'zbekistondagi siyosiy vaziyat	
Qonunchilik bazasidagi o'zgarishlar	
Iqtisodiy omillar (E)	
Valyuta kursining milliy pul birligiga nisbatan doimiy tebranishi	Valyuta kursining o'zgarishi va grivnaning devalvatsiyasi import qilinadigan qurilish materiallari narxining oshishiga olib keladi, bu esa qurilish obyektlari narxining oshishiga va qurilish sur'atlarining pasayishiga olib keladi. O'zbekiston aholisining xarid qobiliyatining pasayishi har xil turdagi obyektlarga bo'lgan talabning doimiy o'zgarishiga olib keladi. So'nggi yillarda kichik biznesning faol rivojlanishi raqobatning kuchayishiga olib keldi, bu bozorning asosiy ishtirokchilariga ta'sir ko'rsatdi. Sohadagi kompaniyalar nafaqat mijozlar va ish va xizmatlar sifati, balki xodimlar uchun ham raqobatlashadi.
Materiallar (homashyo) narxining oshishi	
Aholining xarid qobiliyati	
Kichik biznes raqobatning kuchayishi	
Ishchi-hodimlarning ish haqini oshirish	
O'z moliyaviy resurslarining kam miqdori	
Ijtimoiy-madaniy omillar (S)	

O'zbekiston kichik biznes tomonidan ishlab chiqarilayotgan tovarlarga iste'molchilarining (jismoniy, yuridik shaxslarning) afzalliklari va qadriyatlarini o'zgartirish	Narxlarning ko'tarilishi va xarid qobiliyatining pasayishiga qaramay, bozorda iste'molchilarning yuqori sifatli va qimmatroq ob'ektlarga bo'lgan xohish-istaklari o'zgarishi, ularning qulayligi, infratuzilmaning mavjudligi va hokazolar o'sib bormoqda. Kelajakda bu tendensiyalar sifat jihatidan raqobat darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va kichik biznesning rivojlanishini rag'batlantiradi. Vizasiz rejim va o'z ishi uchun ko'proq pul olish istagi mehnat migratsiyasiga yordam beradi va shu bilan birga qurilish biznesi egalarini xodimlarning ish haqi darajasini oshirishga undaydi. 1990-yillardagi demografik inqiroz bozorda kadrlar tanqisligini keltirib chiqardi, bu kichik biznesning muhim muammosi hisoblanadi.
Mutaxassislarning chet elga mehnat migratsiyasi	
Demografik holat	
Kichik biznesda kasbiy rivojlanishi	
Texnologik omillar (T)	
Raqamlashtirishni rivojlantirish	tartiblarni soddalashtirish, korrupsiyaning sohaga ta'sirini kamaytirish imkonini beradi. Buning yordamida soha tadbirkorlari talab va taklifga ta'sir ko'rsatish vositalari, xaridorlarni topish, mahsulot va tovarlarni bozorda ilgari surish uchun yangi texnologiyalar oladi. Ish jarayonlari va boshqaruvini avtomatlashtirish inson omiliga bog'liqlikni bosqichma-bosqich kamaytirish imkonini beradi. Yuqori malakali mutaxassislarni izlash tendensiyasi mavjud. IT - ish vaqtini rejalashtirish va optimallashtirish bo'yicha yangi mahsulotlar va dasturlarni yaratadi, bu esa kichik biznesning rivojlanishiga yordam beradi. Shuningdek, sohaning asosiy iste'molchilari IT sohasi vakillari (ofis ko'chmas mulk, uy-joy va boshqalar) hisoblanadi. Yangi texnologiyalarning rivojlanishi bajarilayotgan ishlar sifatini va umuman qurilish darajasini oshirishga yordam beradi.
Jarayonlarni avtomatlashtirish	
IT rivojlanishi	
Yangi texnologiyalarni ishlab chiqish	

PEST tahlilni amalga oshirish uchun dastlab kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar 4 ta guruh bo'yicha aniqlab olindi va alohida guruhlariga ajratilgan holda 3-jadvalga kiritildi.

Siyosiy omillar qatoriga O'zbekistondagi siyosiy vaziyat (siyosiy barqarorligi); boshqa davlatlar bilan hamkorlik; boshqa davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlash; davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va qonunchilik bazasi; qonunchilikdagi o'zgarishlar; kichik biznesga davlat ta'siri, shu jumladan davlat mulki ulushi; kichik biznesda raqobat muhitini davlat tomonidan tartibga solish kabi omillar tanlab olindi.

Iqtisodiy omillar sifatida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaIM va YaHM; moliyalashtirish imkoniyatlari; kichik biznesning aholi bandligi darajasidagi ulushi; faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar soni; o'rtacha nominal ish haqi; milliy valyuta kursi barqarorligi; inflyatsiya darajasi; ishchi-hodimlarning malakasi kabi omillar tanlandi.

Kichik biznesga ta'sir etuvchi ijtimoiy-demografik omillar – ish yuritishning halolligi va shaffofligi, demografik tendensiyalar; ta'lim sohasidagi tendensiyalar; daromadlar tarkibining o'zgarishi; mehnat va dam olishga munosabat; aholining ijtimoiy harakatchanligi kabi omillar.

Kichik biznesga ta'sir etuvchi texnologik omillar sifatida ishlab chiqarishga yaroqlilik darajasi; innovatsiyalarni rag'batlantirish; mamlakatning raqobatbardoshligi; yangi texnologiyalarni xarid qilish imkoniyati; yangi texnologiyalarni joriy etilish darajasi; davlat texnika siyosati kabi omillar tanlab olindi.

Har bir omil guruhi tarkibidagi ta'sir etuvchi omilning kichik biznes rivojlanishiga ta'sir darajasi hamda ushbu omil ta'sirining ahamiyatini baholash maqsadida Namangan, Farg'ona hamda Andijon viloyatlarining O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligining hududiy boshqarmalari yetakchi ekspertlari xulosalaridan foydalanildi hamda hududlarda faoliyat yuritayotgan kichik biznes rahbarlari 270 nafar respondentdan (har bir hududiy birlikdan 90 nafardan) tanlanma asosida so'rov natijalaritahlil qilindi (3-jadval).

3-jadval. PEST tahlil natijalari bo'yicha kichik biznesni rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar va ularning ta'sir darajasi¹

Omil guruhi va turi	Respondentlar bahosi**		Omil guruhi va turi	Respondentlar bahosi**	
	Omilning ta'sir darajasi*			Omilning ta'sir darajasi*	
Siyosiy (P – Politicallegal) omillar guruhi (ball/ respondentlar soni/ foiz ko'rsatkichi)			Iqtisodiy (E – Economic) omillar guruhi (ball/ respondentlar soni/ foiz ko'rsatkichi)		
O'zbekistondagi siyosiy vaziyat	+2/210/78	-1/60/22	O'zbekiston iqtisodiyotining holati va tendensiyalari	+1/245/90,7	-2/25/9,3
Boshqa davlatlar bilan hamkorlik	+3/238/88	-2/32/12	Moliyalashtirish imkoniyatlari	+2/181/67	-1/89/33
Boshqa davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlash	+2/247/91,5	-1/23/8,5	Kichik biznesning aholi bandligi darajasidagi ulushi	+1/225/83,3	-1/45/16,4
Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va qonunchilik bazasi	+3/270/100	-	Faoliyat ko'rsatayotgan infratuzilmalar soni	+2/93/34,4	-2/177/65,6
Qonunchilikdagi o'zgarishlar	+2/119/44	-2/151/56	O'rtacha nominal ish haqi miqdori	+1/254/94,1	-3/16/5,9
Kichik biznesga davlat ta'siri, shu jumladan davlat mulki ulushi	+2/133/49,3	-1/137/50,7	Milliy valyuta kursi barqarorligi	+2/290/100	-
Kichik biznesda raqobat muhitini davlat tomonidan tartibga solish	+1/201/74,4	-1/69/25,6	Inflyatsiya darajasi	+3/17/6,3	-2/253/93,7
			Ishchi-hodimlarning malakasi	+2/260/96,3	-2/10/3,7
Umumiy ballar	+15	-9	Umumiy ballar	+14	-13
Ijtimoiy-demografik (S – Sociocultural) omillar guruhi (ball/ respondentlar soni/ foiz ko'rsatkichi)			Texnologik (T – Technological forces) omillar guruhi (ball/ respondentlar soni/ foiz ko'rsatkichi)		
Ish yuritishning halolligi va shaffofligi	+2/205/75,9	-2/65/24,1	Ishlab chiqarishga yaroqlilik darajasi	+2/218/80,7	-2/62/19,3
Demografik tendensiyalar	+1/36/13,3	-1/234/86,7	Innovatsiyalarni rag'batlantirish	+3/241/89,3	-1/29/10,7
Ta'lim sohasidagi tendensiyalar	+3/174/64,4	-2/96/35,6	Mamlakatning raqobatbardoshligi	+2/199/73,7	-1/71/26,3
Daromadlar tarkibining o'zgarishi	+1/35/13	-1/235/87	Yangi texnologiyalarni xarid qilish imkoniyati	+3/172/63,7	-2/98/36,3
Mehnat va dam olishga munosabat	+3/238/88,1	-2/32/11,9	Yangi texnologiyalarni joriy etilish darajasi	+2/194/71,6	-1/76/28,4
Aholining ijtimoiy harakatchanligi	+2/194/71,6	-1/76/28,4	Davlat texnika siyosati	+3/194/71,6	-1/76/28,4
Umumiy ballar	+12	-9	Umumiy ballar	+15	-8

* PEST tahlil uslubiyatidan kelib chiqib omilning ta'sir darajasi "-1;-3" va "+1;+3" darajalari oralig'ida belgilandi. **Respondentlar soni jami-270 tani tashkil etgan.

PEST tahlili natijalariga ko'ra biz ijobiy va salbiy omillar guruhlarini aniqlaymiz va ularning Farg'ona vodiysida kichik biznesning rivojlanishiga ta'sirini asoslaymiz. Yuqoridagi 3-jadval ma'lumotlari asosida biz eng yuqori hisoblangan salbiy (minus bilan) va ijobiy (plyus bilan) ifoda etilgan ko'rsatkichlar guruhini aniqlaymiz (4-jadval). Omillar guruhlarini ta'sirini tahlil qilish natijalari kichik biznesni yanada rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish va uning holatini hisobga olgan holda ustuvor yo'nalishlarini belgilashga asos yaratadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, eng yuqori ijobiy ball to'plagan omillar guruhini "+15" to'plagan va eng yuqori salbiy natija "-13 va -9" ko'rsatkichlari bilan quyidagi guruh omillari hisoblanadi (4-jadval).

1 Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

4-jadval O'zbekistonda kichik biznes rivojlanishining PEST tahlili omillarini guruhlash

Omilar guruhlari	Umumiy ball	Kichik biznesni rivojlanishiga omillarning ta'siri
Ijobiy omillar		
Texnologik omillar (T)	(+15)	Texnologik rivojlanish, raqamlashtirish, avtomatlashtirish va IT sohani yanada rivojlantirishning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Texnologik innovatsiyalardan foydalanish, sifatni oshirish, tashqi muhitdagi o'zgarishlarga javob berish tezligi va bugungi kunning yangi chaqiriqlariga moslashish qobiliyati bozor ishtirokchilariga kadrlar muammolarini hal qilishda yordam beradi va bozorda raqobatdosh ustunliklarni ta'minlaydi.
Siyosiy omillar (P)	(+15)	Siyosiy omillar kichik biznes rivojlanishiga ta'sir qiladi, chunki bozor ishtirokchilari uchun o'yin qoidalarini aynan davlat belgilaydi. Bugungi siyosiy vaziyat, jahon xamjamiyati yo'nalishidagi harakat yangi texnologiyalarni, ish tajribasini o'zlashtirish va o'z tashkilotlarini Jahon andozalari va talablariga moslashtirish imkonini beradi, bu esa raqobatdosh ustunliklarni oshiradi va mahalliy kompaniyalarning tashqi bozorlarga chiqishini ta'minlaydi. Bir qator qonunchilik tashabbuslari kelgusida soha rivojiga xizmat qiladi
Salbiy omillar		
Iqtisodiy omillar (E)	(-13)	Iqtisodiy omillar kichik biznes faoliyatiga kuchli beqarorlashtiruvchi ta'sir ko'rsatadi (materiallar va homashyo narxining oshishi, O'zbekiston fuqarolarining xarid qobiliyatining pasayishi) kichik biznes ishtirokchilarining samarali faoliyatiga to'sqinlik qilmoqda va uning rivojlanishini sekinlashtirmoqda.
Ijtimoiy-demografik omillar (S)	(-9)	Noqulay demografik vaziyat, kadrlarning xorijga chiqib ketishi va ularning past malakasi sohaning muhim muammolaridan biridir. Korxonalar o'rtasidagi hamkorlik, ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish va kasbiy ta'limni rivojlantirish kadrlar bilan bog'liq muammolarni hal qilishga yordam beradi va kichik biznesning rivojlanishini rag'batlantiradi.

O'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, tashqi muhitning beqarorlashtiruvchi omillari iqtisodiy va ijtimoiy-madaniydir. Iqtisodiy omillar eng salbiy ta'sir ko'rsatadi (ayniqsa, valyuta kursining o'zgarishi va aholining xarid qobiliyatining pasayishi), ijtimoiy-madaniy omillar kamroq ta'sir qiladi (noqulay demografik vaziyat va kadrlarning chet elga chiqib ketishi).

Ijobiy omillar orasida quyidagilarni ta'kidlashimiz mumkin: siyosiy (kichik biznes rivojlanishiga hissa qo'shadigan bir qator qonun loyihalarini qabul qilish va O'zbekistonning bozor ishtirokchilari uchun yangi imkoniyatlarni ochadigan Jahon iqtisodiy xamjamiyati tomon harakatlanishi, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish, jarayonlarni avtomatlashtirish) va texnologik omillar.

Ta'sir darajasi bo'yicha belgilangan omillarning ta'sir kuchi 7ta ekspertlar tomonidan baholandi hamda kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarning vazn qiymatlarining tahlil natijalari 5-jadvalda umumlashtirildi.

5-jadval. PEST-omillarning real ahamiyati bahosi²

Omil guruhi va turi	Ekspertlar bahosi							Jami qiymat	Omilning vazn qiymati
	1	2	3	4	5	6	7		
Siyosiy (P – Politicallegal) omillar guruhi									
O'zbekistondagi siyosiy vaziyat	10	4	6	8	8	4	7	47	0,18
Boshqa davlatlar bilan hamkorlik	4	6	2	2	4	9	10	37	0,14
Boshqa davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlash	8	8	6	8	8	3	2	43	0,16
Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va qonunchilik bazasi	10	6	4	4	8	10	7	49	0,18
Qonunchilikdagi o'zgarishlar	6	6	4	6	6	7	9	44	0,16
Kichik biznesga davlat ta'siri, shu jumladan davlat mulki ulushi	4	7	8	3	2	1	5	30	0,11

2 Респондентлар хулосалари асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Kichik biznesda raqobat muhitini davlat tomonidan tartibga solish	3	1	4	3	3	4	2	20	0,07
Xammasi	45	38	34	34	39	38	42	270	1,0
Iqtisodiy (E – Economic) omillar guruhi									
Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaIM va YaHM	6	6	6	7	6	7	6	44	0,11
Asosiy kapitalga investitsiyalar	6	9	6	6	8	4	6	45	0,12
Kichik biznesda aholi bandligi	4	6	7	8	6	8	3	42	0,11
Faoliyat ko'rsatayotgan infratuzilmalar soni	6	8	8	10	6	4	4	46	0,12
O'rtacha nominal ish haqi	6	8	10	10	10	8	8	60	0,16
Milliy valyuta kursi barqarorligi	6	8	10	10	10	5	7	56	0,15
Inflyatsiya darajasi	6	8	8	8	6	10	5	51	0,13
Ishchi-hodimlarning malakasi	4	6	8	4	6	7	6	41	0,11
Xammasi	44	59	63	63	58	53	45	385	1,0
Ijtimoiy-demografik (S – Sociocultural) omillar guruhi									
Ish yuritishning halolligi va shaffofligi	2	6	8	4	4	6	4	34	0,14
Demografik tendensiyalar	6	8	8	10	10	10	6	58	0,23
Ta'lim sohasidagi tendensiyalar	4	8	6	8	8	6	5	45	0,18
Daromadlar tarkibining o'zgarishi	6	8	8	10	10	8	3	53	0,21
Mehnat va dam olishga munosabat	2	4	4	8	2	6	3	29	0,12
Aholining ijtimoiy harakatchanligi	2	4	2	4	4	6	7	29	0,12
Xammasi	22	38	36	44	38	42	28	248	1,0
Texnologik (T – Technological forces) omillar guruhi									
Ishlab chiqarish usuli (qo'l mehnati)	4	6	6	10	8	6	7	47	0,17
Innovatsiyalarni rag'batlantirish	4	8	4	6	6	6	10	44	0,16
Mamlakatning raqobatbardoshligi	2	2	6	4	6	6	5	31	0,11
Yangi texnologiyalarni xarid qilish imkoniyati	6	8	10	8	6	8	7	53	0,19
Yangi texnologiyalarni joriy etilish darajasi	6	8	8	6	5	7	4	44	0,16
Davlat texnika siyosati	8	10	10	8	3	6	8	53	0,19
Hammasi	30	42	44	42	34	39	41	272	1,0

Ekspertlar xulosasi asosida jadvalda umumlashtirilgan omillarni ta'sir darajasi va ta'sir kuchi bo'yicha o'rganilganda kichik biznesni rivojlanishiga ta'sir darajasi va ta'sir kuchi eng yuqori bo'lgan omillar siyosiy omillar guruhiga tegishli subindekslar quyidagilar aniqlandi:

- O'zbekistondagi siyosiy vaziyat omili 0,18 qiymati bilan;
- boshqa davlatlar bilan hamkorlik omili 0,14 qiymati bilan;
- boshqa davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlash 0,16 qiymati bilan;
- davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va qonunchilik bazasi 0,18 qiymati bilan;

- qonunchilikdagi o'zgarishlar 0,16 qiymati bilan ta'sir e'tishligi aniqlandi.

Iqtisodiy omillar guruhiga tegishli subindekslar quyidagilar aniqlandi:

- asosiy kapitalga investitsiyalar 0,12;
- faoliyat ko'rsatayotgan infratuzilmalar soni 0,12;
- o'rta nominal ish haqi 0,16;
- milliy valyuta kursi barqarorligi 0,15;
- inflyatsiya darajasi 0,13 qiymatlari bilan ta'sir etishligi aniqlandi.

Ijtimoiy-demografik hamda texnologik omillar guruhiga tegishli subindekslarning hammasi yuqori qiymatlari bilan ta'sir etayotganligini ko'rishimiz mumkin.

Shunday qilib, makromuhitdagi eng muhim o'zgarishlar quyidagilardan iborat:

- valyuta kurslari dinamikasi kichik biznes daromadining pasayishiga ta'sir etadi;
- inflyatsiyaning oshishi bozorning o'rta segmentlarida tovarlarga talabning pasayishiga olib keladi.

Aksariyat rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning eng muhim jihati davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishidir. Kichik va o'rta korxonalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning eng ilg'or va samarali tizimlaridan biri Amerika va Yevropa tizimlaridir. Shunday qilib, G'arbiy Evropa va AQSh mamlakatlarida hozirgi vaqtda kichik korxonalar yangi ish o'rinlarining 80% dan ortig'ini yaratmoqda³.

AQSh tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni rivojlantirishda muvaffaqiyatga quyidagi qo'llab-quvvatlash tarmog'idan foydalanish tufayli erishiladi: moliyaviy, logistika, axborot, maslahat. Bunday tarmoqni yaratishda davlat, mahalliy hokimiyat organlari, jamoatchilik, universitetlar va yirik biznes ishtirok etadi⁴. Jahon iqtisodiyoti rivojlanishining hozirgi bosqichida kichik va o'rta biznes ko'plab to'siqlarga duch kelmoqda va ularning asosiylari odatda: rivojlanmagan mamlakatlarda - davlat tomonidan yetarli darajada qo'llab-quvvatlanmasligi yoki uning samarasizligi.

Bugungi kunda O'zbekistonda kichik korxonalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimi mavjud bo'lib, davlat tomonidan infratuzilmalarni shakllantirish va takomillashtirish, aholi daromadlarini oshirish, o'rta-mahsus ta'limni takomillashtirish

Jahon xamjamiyati bilan iqtisodiy integratsiyalashuvi jarayonlarini jadallashtirib kelmoqda.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqlim o'zgarishi, resurslar samaradorligi, ijtimoiy birdamlik sohasida innovatsion g'oyalarni taklif etadi hamda mamlakatlarning barqaror va raqamli iqtisodiyotga o'tishiga hissa qo'shadi. Ayrim rivojlangan mamlakatlarda uning faoliyati natijasi yillik YaIMning yarmidan ko'pini tashkil qiladi. Iqtisodiy faol aholining asosiy qismi ushbu turdagi biznesda band. Bunday natija nafaqat davlat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishga ko'maklashuvchi shart-sharoitlar, balki kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining mas'uliyati, ular faoliyatining halolligi va shaffofligi bilan ham ta'minlanadi.

XULOSA VA TA KLIFLAR

Ta'kidlash joizki, kichik tadbirkorlik tashabbuskorlik va samaradorlik namunasi bo'lgani, eng muhimi, mahalliy byudjetlar uchun salmoqli daromad manbai bo'lgani bilan ijtimoiy va hududiy taraqqiyotga salmoqli hissa qo'shmoqda. Hozirgi bosqichda kichik tadbirkorlik bozor iqtisodiyotining mustaqil elementi sifatida viloyat va mamlakat iqtisodiyotini tarkibiy o'zgartirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda, ishlab chiqarishning umumiy hajmini oshirishga salmoqli hissa qo'shmoqda, tadbirkorlik faoliyati uchun qulay shart-sharoitlar yaratmoqda.

O'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, tashqi muhitning beqarorlashtiruvchi omillari iqtisodiy va ijtimoiy-madaniydir. Iqtisodiy omillar eng salbiy ta'sir ko'rsatadi (ayniqsa, valyuta kursining o'zgarishi va aholining xarid qobiliyatining pasayishi), ijtimoiy-madaniy omillar kamroq ta'sir qiladi (noqulay demografik vaziyat va kadrlarning chet elga chiqib ketishi).

Ijroi omillar orasida quyidagilarni ta'kidlashimiz mumkin: siyosiy (kichik biznes rivojlanishiga hissa qo'shadigan bir qator qonun loyihalarini qabul qilish va O'zbekistonning bozor ishtirokchilari uchun yangi imkoniyatlarni ochadigan Jahon iqtisodiy xamjamiyati tomon harakatlanishi, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish, jarayonlarni avtomatlashtirish) va texnologik omillar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 21-apreldagi "Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, ishbilarmonlik muhitini yanada yaxshilash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-5087-son Qarori (manba: www.lex.uz).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 20- dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5774>
3. The role of small and medium-sized enterprises in the development of the innovative economy.: <http://iii.ua/uk/rol-malih-tasered-nih-pidpriemstv-v-rozvitku-innovatsionoyi-ekonomiki>
4. Секторальное партнерство – малый и средний бизнес. URL: <http://prismua.org/eap-sme/>

3. Israilov R. Kichik biznesni rivojlantirish omillari va zaxiralarini baxolash metodologiyasi. Monografiya. – N.: SUNRIZE-PRO, 2024-yil, – B. 126.
4. Israilov R. Mechanism for assessment of factors affecting the development of small business subjects// Namangan muhandislik-texnologiya instituti ilmiy-texnika jurnal, 2024-yil. №1-soni, – B. 432-441.
5. Israilov R. Kichik biznes sub'yektlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillari// Xorazm ma'mun akademiyasi axborotnomasi. 2024-yil 6/2-son. – B. 210-214. (08.00.00;№21)
6. Тореєв В.Б. «Влияние институциональных и территориальных факторов развития малого бизнеса на занятость населения» дисс. –М.: 2010г. С-348.;
7. Xodiev B.Yu. O'zbekiston iqtisodiyotida tadbirkorlik rivojini ekonometrik modellashtirish.: I.f.d. dissertatsiya avtoreferati. –T.: 2000. -42 b.;
8. Muftaydinov Q. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida tadbirkorlikni rivojlantirish muammolari. Dis. iqt. fan. d-ri. - T/, 2004. -18-b.
9. G'ulomov S.S. Tadbirkorlik va kichik biznes. –T.: 2002. -256 b.;
10. Abdullaev Yo., Karimov F. Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. 100 savol va 100 javob (1-qism), T.- "Mehnat", 2000. – 347 b.;
11. The role of small and medium-sized enterprises in the development of the innovative economy.: <http://iii.ua/uk/rol-malih-taserednih-pidpriemstv-v-rozvitku-innovaciynoyi-ekonomiki>
12. Секторальное партнерство – малый и средний бизнес. URL: <http://prismua.org/eap-sme/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
